

A bizonyítási kísérlet egy empirikus kutatás tükrében¹

BUDHÁZI Árpád²

A bizonyítási kísérletet ritkán alkalmazzák, ennek ellenére helye és szerepe van a büntetőeljárásban. A tanulmány alapját a 320 nyomozó és vizsgáló körében végzett kérdőív alapú empirikus kutatás képezi, amely arra keresi a választ, hogy a nyomozó hatósági munkában milyen tapasztalatok vannak az eljárási cselekménnyel kapcsolatban. Szintén kérdéses, hogy mi lehet az oka a ritka alkalmazásnak, illetve milyen nyomozási hibák fordulnak elő a bizonyítási kísérlet foganatosítása során.

Kulcsszavak: bizonyítási kísérlet, nyomozás, büntetőeljárás, tárgyalás, nyomozó

A bizonyítási kísérlet egy olyan bizonyítási eljárás (a 2018. július 1-jén hatályba lépő új Be. kódex³ alapján bizonyítási cselekmény), amelynek elrendelésével és megtartásával évtizedek óta arra keresik a választ, hogy „valami történhetett-e úgy, ahogy a verzió szerint felállították, ahogyan a terhelt vagy netán a sértett, a tanú elmondja”.⁴ Korábban a szemle részeként került sor a bizonyítási kísérletre, majd az I. Be.⁵ hatálybalépésével vált önálló nyomozási cselekménnyé nyomozási kísérlet elnevezéssel, és napjainkban is az önállóság jellemzi. Kérdéses azonban, hogy az önállóságra továbbra is szükség van-e, illetve indokolt volt-e, hogy az új Be. kódex nevesített bizonyítási cselekménnyé tegye? Ahhoz, hogy ezekre a kérdésekre válaszolni lehessen, érdemes megvizsgálni, hogy a mindennapi gyakorlatban mi jellemzi a bizonyítási kísérletet.

A nyomozók, vizsgálók körében végzett empirikus kutatás adatai

Korábban nem végeztek empirikus kutatást a bizonyítási kísérlettel kapcsolatban. Az egyetlen, amely érintette, az az 1980-as években történt, amikor is iratok alapján 800 vétségi eljárást vizsgáltak a bírósági szakban, és arra jutottak, hogy bizonyítási

¹ A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Egyed István Posztdoktori Program keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² BUDAHÁZI Árpád dr., r. őrnagy, PhD, adjunktus, NKE Rendészettudományi Kar, Bünyügyi Tudományok Intézete, Büntetőeljárásjogi Tanszék

Árpád BUDAHÁZI dr., PhD Police Major, Senior Lecturer, National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement Institute of Criminal Sciences, Department of Criminal Procedure Law
orcid.org/0000-0003-0092-3860, budahazi.arpad@uni-nke.hu

³ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.

⁴ Fenyvesi (2017) 101.

⁵ 1962. évi 8. tvr. a büntetőeljárásról.

kísérletet a 800 ügyből mindössze három alkalommal rendeltek el (szemlére vagy felismerésre bemutatásra nem került sor).⁶ Vétségi nyomozásokat is vizsgáltak, a 800 ügy 1%-ában tartottak csupán bizonyítási kísérletet (szemle: 20,5%; felismerésre bemutatás: 0,6%).⁷ Más adatokat nem közölt a monográfia a bizonyítási kísérlet kapcsán, éppen ezért és az azóta eltelt hosszabb idő miatt is szükségessé vált egy újabb empirikus kutatás elvégzése, amely immár kizárólag a bizonyítási kísérletre fókuszál. Módszerét tekintve az empirikus kutatás kérdőíves formáját választottam. A 31 kérdést tartalmazó kérdőívet 185 nyomozó és 135 vizsgáló töltötte ki, mindnyájan a rendőrség állományában teljesítenek szolgálatot, 18 megyében, illetve Budapesten járnak el büntetőügyekben.

A bizonyítási kísérlet alkalmazási gyakorisága

Csatlakozva az 1980-as évek empirikus kutatásához, magam is rákérdeztem a kérdőívben, hogy napjainkban a magyar büntetőügyek hány százalékában tarthatnak bizonyítási kísérletet. Bár a számok vélhetően nem olyan pontosak, mint ha akták alapján történt volna a felmérés, azonban abban segítséget nyújtanak, hogy valamelyest látni lehessen az alkalmazási gyakoriságot. A kérdőívet kitöltők jelentős része, a 320-ból 109-en 0 és 5% közé teszik a bizonyítási kísérletes ügyek előfordulását, vagyis a kérdőívet kitöltők 34%-a vélte úgy, hogy nem megy 5% fölé az eljárási cselekmény gyakorisága. Ha a '80-as években végzett empirikus kutatás adatait nézzük, akkor úgy tűnik, hogy a bizonyítási kísérletek száma emelkedhetett, de ez az emelkedés nem jelentős, mert bár vannak, akik 50%-ék fölé teszik a bizonyítási kísérletes ügyek arányát, de csak egy-egy kitöltőről van szó. Érdeemes újra megjegyezni, hogy ennél az empirikus kutatásnál szubjektív tényező lehet, hogy becsült arányokat adtak meg a nyomozók és a vizsgálók, viszont érződik az értékeken, hogy valahol 1 és 5% között lehet az alkalmazási gyakoriság. Fenyvesi Csaba 291 rendőr körében végzett kérdőíves empirikus kutatást a szembesítés témakörében.⁸ Nála a bűnügyek 40%-ára tették a rendőrök a szembesítéses ügyek arányát, ami jelentősen több, mint a bizonyítási kísérletes empirikus kutatásomban megjelölt arány.⁹

⁶ Szabóné (1985) 281.

⁷ Szabóné (1985) 245.

⁸ Fenyvesi (2008) 99.

⁹ Szintén mutatja a bizonyítási kísérlet ritka előfordulását, hogy 2013-ban például az Érdi Rendőrkapitányságon nagyszámúlag 5000 büntetőügy folyt, ezek során közel 300 szemlét tartottak és szintén közel 300 szembesítést, továbbá 156 felismerésre bemutatást, 21 helyszíni kihallgatást és mindössze 3 bizonyítási kísérletet. Szakértők párhuzamos meghallgatása egy sem volt. Zierer (2014) 1–47.

1. táblázat: Bizonyítási kísérletek aránya a magyar büntetőügyekben

Ön szerint a magyar büntetőügyek hány százalékában van bizonyítási kísérlet?			
Nyomozók (185 fő)		Vizsgálók (135 fő)	
A bizonyítási kísérletek aránya	A válaszolók aránya	A bizonyítási kísérletek aránya	A válaszolók aránya
1% alatt	4,86% (9 fő)	1% alatt	3,7% (5 fő)
1–5% között	27% (50 fő)	1–5% között	33,33% (45 fő)
6–10% között	22,7% (42 fő)	6–10% között	22,96% (31 fő)
11–20% között	17,83% (33 fő)	11–20% között	17,77% (24 fő)
21–30% között	9,18% (17 fő)	21–30% között	6,66% (9 fő)
31–40% között	4,32% (8 fő)	31–40% között	2,22% (3 fő)
41–50% között	2,16% (4 fő)	41–50% között	0%
51–60% között	0,54% (1 fő)	51–60% között	0%
61–70% között	0,54% (1 fő)	61–70% között	0%
71–80% között	0,54% (1 fő)	71–80% között	0%
81–90% között	0%	81–90% között	0%
91–100% között	0%	91–100% között	0%
nem tudja	10,27% (19 fő)	nem tudja	13,33% (18 fő)

(Forrás: a szerző szerkesztése)

A kérdőív arra is választ kívánt kapni, hogy a büntetőügyekben hány százalékot tehet ki az eredményes bizonyítási kísérletek száma. Az elvárás az lett volna ettől a kérdéstől, hogy visszajöjjenek az előző kérdésre adott válaszok, illetve annál valamelyest alacsonyabb értékek szerepeljenek a válaszokban, hiszen az eredményesség nem feltétlenül jellemzi a bizonyítási kísérletes ügyek 100%-át. A bizonyítási kísérletnél az eredményesség kétirányú lehet: az eljárási cselekmény eredménye megerősít vagy megcáfol egy vallomást, illetve hatósági feltételezést. Mind a negatív, mind a pozitív eredmény eredményességet jelent. Még akkor is, ha a negatív, lezáró-kizáró eredménnyel bíró bizonyítási kísérlet értékesebb lehet abból a szempontból, hogy szembesülési feszültség jön létre, a valóság és a vallomás közötti ellentét, amelynek következménye akár beismerő vallomás is lehet.¹⁰ Ez a szembesülési feszültség hiányzik a pozitív eredményű bizonyítási kísérletnél, viszont a vallomás, illetve a hatósági feltételezés megerősítése szintén fontos eredménynek tekinthető. Az eredményesség feltétele mind a negatív, mind a pozitív eredményű bizonyítási kísérletnél az, hogy az eredményhez vezető folyamat törvényes legyen, és megfeleljen a krimináltaktikai követelményeknek.¹¹ Ezen feltételek nem teljesülése mellett az eredménytelenség oka az lehet például, hogy valamilyen körülmény miatt az elrendelt bizonyítási kísérlet végrehajtása megghiúsul, illetve ellehetetlenül. Gondolhatunk itt arra a körülményre, hogy váratlanul elkezd esni az eső, ezért

¹⁰ Fenyvesi (2009) 64–65.¹¹ Tremmel–Fenyvesi–Herke (2005) 321.

idő előtt befejezik a bizonyítási kísérletet. Vagy az is lehet, hogy az idézett személyek nem jelennek meg az eljárási cselekményen (tanú, terhelt, szakértő), és úgy ítéli meg a hatóság, hogy nélkülük nem tartható meg a bizonyítási kísérlet. A kérdőív válaszok azt mutatják, hogy arányaiban a legtöbb nyomozó (27,02%) 1 és 5% közé teszi a nyomozás során végrehajtott eredményes bizonyítási kísérletek arányát, és ugyanez figyelhető meg a vizsgálóknál is, akiknél 25,18%-ot mutat a ráta. A szám adatok itt is jogalkalmazói becslés eredményei, és az is látszik a válaszokon, hogy több esetben nem konzekvens a válaszoló, mivel többször is előfordul, hogy nagyobb arányt határoz meg az eredményes bizonyítási kísérletes ügyek számánál, mint amennyit megjelölt, amikor arra irányult a kérdés, hogy a bizonyítási kísérletes ügyek hány százalékot foglalnak el a hazai büntetőügyekhez viszonyítva.

2. táblázat: Az eredményes bizonyítási kísérlet aránya a nyomozási fázisakaszban

Ön szerint a magyar büntetőügyekben hány százalékot tesz ki az eredményes bizonyítási kísérlet a nyomozási fázisakaszban?			
Nyomozók (185 fő)		Vizsgálók (135 fő)	
A bizonyítási kísérletek aránya	A válaszolók aránya	A bizonyítási kísérletek aránya	A válaszolók aránya
1% alatt	4,32% (8 fő)	1% alatt	4,44% (6 fő)
1–5% között	27,02% (50 fő)	1–5% között	25,18% (34 fő)
6–10% között	8,1% (15 fő)	6–10% között	11,85% (16 fő)
11–20% között	9,18% (17 fő)	11–20% között	5,18% (7 fő)
21–30% között	6,48% (12 fő)	21–30% között	8,14% (11 fő)
31–40% között	1,08% (2 fő)	31–40% között	0,74% (1 fő)
41–50% között	6,48% (12 fő)	41–50% között	3,7% (5 fő)
51–60% között	2,7% (5 fő)	51–60% között	3,7% (5 fő)
61–70% között	3,24% (6 fő)	61–70% között	2,22% (3 fő)
71–80% között	7,02% (13 fő)	71–80% között	5,92% (8 fő)
81–90% között	2,7% (5 fő)	81–90% között	5,18% (7 fő)
91–100% között	0%	91–100% között	1,48% (2 fő)
nem válaszolt	22,7% (42 fő)	nem válaszolt	22,96% (31 fő)

(Forrás: a szerző szerkesztése)

Az eredményesség kérdésként megjelent akkor is, amikor a kérdőív a kitöltő gyakorlatára kérdezett rá. Jelentős számban (a nyomozók 11,89%-a, a vizsgálók 10,37%-a) a 91 és 100%-os tartományt jelölték meg mint eredményességi rátát, ami mutatja, hogy jellemzően eredményesnek értékelik a végrehajtott bizonyítási kísérleteket. Persze a becsült ráta ennél a kérdésnél is igen szétszóródó, mivel az 1% alatti eredményesség tartománya kivételével mindenhol vannak válaszok. Mivel a kérdőív további kérdéseire adott válaszok sem utalnak arra, hogy a végrehajtott bizonyítási kísérletek többségében eljárásjogi vagy krimináltaktikai hiba, esetleg nem várt körülmény

történik, levonható az a következtetés, hogy a csekélyebb eredményességi százalék megjelölésének oka az lehet, hogy mind a nyomozók, mind a vizsgálók hajlamosak arra, hogy a pozitív, esetleg a negatív eredményű bizonyítási kísérletet ne értékeljék eredményesnek.

3. táblázat: a bizonyítási kísérlet eredményessége

Az Ön gyakorlatában a bizonyítási kísérlet hány százalékban végződik eredményesen?			
Nyomozók (185 fő)		Vizsgálók (135 fő)	
A bizonyítási kísérletek aránya	A válaszolók aránya	A bizonyítási kísérletek aránya	A válaszolók aránya
1% alatt	0%	1% alatt	0%
1–5% között	3,78% (7 fő)	1–5% között	5,18% (7 fő)
6–10% között	1,08% (2 fő)	6–10% között	0,74% (1 fő)
11–20% között	4,86% (9 fő)	11–20% között	3,7% (5 fő)
21–30% között	3,24% (6 fő)	21–30% között	2,22% (3 fő)
31–40% között	2,16% (4 fő)	31–40% között	2,96% (4 fő)
41–50% között	5,4% (10 fő)	41–50% között	4,44% (6 fő)
51–60% között	2,16% (4 fő)	51–60% között	1,48% (2 fő)
61–70% között	1,62% (3 fő)	61–70% között	2,22% (3 fő)
71–80% között	2,16% (4 fő)	71–80% között	5,18% (7 fő)
81–90% között	3,24% (6 fő)	81–90% között	6,66% (9 fő)
91–100% között	11,89% (22 fő)	91–100% között	10,37% (14 fő)
nem válaszolt	58,37% (108 fő)	nem válaszolt	54,81% (74 fő)

(Forrás: a szerző szerkesztése)

A kérdőív arra is választ kívánt kapni, hogy a kitöltő gyakorlatában az ügyek kb. hány százalékában kerül sor bizonyítási kísérletre. Ennél a kérdésnél az 1% alatti tartomány mutat jelentős válaszarányt, a nyomozók 38,91%-a becsüli meg 1% alattinak a bizonyítási kísérletes ügyeinek számát, a vizsgálók esetében pedig 42,96%-uk teszi 1% alá az előfordulást. A nagyobb százalékok bejelölése zömében annak tudható be, hogy jelentős számú kérdőívkitöltő a BRFK Közlekedésrendészeti Főosztály állományában teljesít szolgálatot, ahol a közlekedési bűncselekmények esetén más ügyekhez képest gyakoribb a bizonyítási kísérlet alkalmazása.

4. táblázat: A bizonyítási kísérletek alkalmazásának aránya

Az Ön gyakorlatában az ügyek kb. hány százalékában kerül sor bizonyítási kísérletre?			
Nyomozók (185 fő)		Vizsgálók (135 fő)	
A bizonyítási kísérletek aránya	A válaszolók aránya	A bizonyítási kísérletek aránya	A válaszolók aránya
1% alatt	38,91% (72 fő)	1% alatt	42,96% (58 fő)
1–5% között	24,86% (46 fő)	1–5% között	27,4% (37 fő)
6–10% között	7,56% (14 fő)	6–10% között	8,14% (11 fő)
11–20% között	5,94% (11 fő)	11–20% között	2,22% (3 fő)
21–30% között	3,24% (6 fő)	21–30% között	2,22% (3 fő)
31–40% között	0,54% (1 fő)	31–40% között	2,22% (3 fő)
41–50% között	1,62% (3 fő)	41–50% között	1,48% (2 fő)
51–60% között	0%	51–60% között	1,48% (2 fő)
61–70% között	0%	61–70% között	1,48% (2 fő)
71–80% között	0%	71–80% között	2,22% (3 fő)
81–90% között	0%	81–90% között	0,74% (1 fő)
91–100% között	0%	91–100% között	0%
nem válaszolt	17,29% (32 fő)	nem válaszolt	7,4% (10 fő)

(Forrás: a szerző szerkesztése)

A számadatokat elemezve megállapítható, hogy a nyomozók és a vizsgálók ismerik a bizonyítási kísérletet, és alkalmazzák is, viszont az alkalmazás nem tekinthető gyakorinak.

A bizonyítási kísérlet és a jogi környezet

A bizonyítási kísérlet ritka alkalmazásának okai között kutatva érdemes megvizsgálni, hogy a jogi környezet támogatja-e a bizonyítási kísérlet elrendelését. Már a bevezető gondolatok között is utaltam rá, hogy a bizonyítási kísérlet évtizedeken keresztül a szemle részét képezte. Szalay László már 1841-ben arról ír, hogy a bíró kötelessége annak „kinyomozása”, hogy a tanú meggyőződése milyen mértékű, vagyis szabad-e hinni a tanúnak.¹² Ennek a bírói (vallomás)ellenőrzésnek egyik módszere lehet a szemlét akár meg is előző bizonyítási kísérlet, vagyis a szemle előtt annak megállapítása, hogy „lehetséges volt-e a bűntett elkövetése a sértett vagy a gyanúsított által megjelölt módon”,¹³ vagy választ adni arra, hogy a tanú a helyszín adott körülményei között tényleg láthatta-e az általa megjelölt személyt vagy tárgyat.¹⁴ Minderre a szemle részeként került sor, és ez a gyakorlat megmaradt az I. Bp.¹⁵ és a II. Bp.¹⁶ időszakában is.

¹² Szalay (1990) 103.

¹³ Szokolay (1845) 369.

¹⁴ Katona (1977) 253.

¹⁵ 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bünvádi perrendtartásról.

¹⁶ 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról.

A bizonyítási kísérlet az I. Be.-ben¹⁷ jelent meg először, még nyomozási kísérletként nevesítve: az I. Be. 143. § (1) bekezdése arról rendelkezett, hogy a nyomozó hatóság az ügy eldöntéséhez szükséges adatok ellenőrzésére és pontosabb meghatározására nyomozási kísérletet végezhet. Az is szerepelt a törvényerejű rendeletben, hogy ennek során a nyomozó hatóság szükség esetén méréseket végezhet, továbbá fényképfelvételeket, helyszínrajzokat és vázlatokat stb. készíthet. A bíró is megtehetette ugyanezt a tárgyalás keretében, viszont sajátos helyzet alakult ki, mivel a tárgyaláson a korábbi gyakorlathoz hasonlóan a szemle keretében kerülhetett sor bizonyítási kísérletre, mivel az I. Be. csupán a nyomozási kísérletet különítette el a szemlétől. A II. Be.¹⁸ óta beszélhetünk a mai értelemben vett bizonyítási kísérletről, ekkor vált egységessé ugyanis a nyomozás és a tárgyalás keretében elrendelt és végrehajtott bizonyítási kísérlet szabályozása, amely a büntetőeljárás mindkét szakaszában alkalmazható bizonyítási eszközzé vált. Az I. Be.-hez hasonlóan a régi Be. is kötelezővé tette két hatósági tanú alkalmazását a bizonyítási kísérletnél [rég. Be. 135. § (1) bek.], és lehetővé tette a nyomozó hatóságnak, hogy jegyzőkönyv helyett jelentést készítsen az eljárási cselekményről [rég. Be. 150. § (1) bek.].

A hatályos Be.-ben,¹⁹ illetve az új Be. kódexben is megjelenő törvényi rendelkezések átvették a II. Be. törvényszövegét, amely szerint akkor rendelhető el a bizonyítási kísérlet, *ha azt kell megállapítani vagy ellenőrizni, hogy valamely esemény vagy jelenség meghatározott helyen, időben, módon, illetőleg körülmények között megtörténhetett-e*. Szintén követelmény, hogy a bizonyítási eljárást (2018. július 1-től: bizonyítási cselekmény!) *lehetőleg ugyanolyan körülmények között kell lefolytatni, mint ahogyan a vizsgált esemény vagy jelenség megtörtént, illetőleg megtörténhetett*. A hatályos Be. részletszabályait tartalmazó Nyor.²⁰ a bizonyítási kísérletről is tartalmaz rendelkezéseket. A Nyor. alapján a bizonyítási kísérletben elhangzott nyilatkozatok a vallomás részei [Nyor. 20. § (3) bek.], emellett szabályozza az eljárási cselekményről készített jegyzőkönyvet, útmutatást ad az elhangzó hatósági kérdésekhez.

A bizonyítási kísérlet törvényi szabályozásával kapcsolatban megfigyelhető, hogy a II. Be. óta az eljárási cselekmény definiálása nem változott, még az új Be. kódex is megtartotta a II. Be. szövegezését. Olyan módosulások történtek azonban a definiáláson túli szabályozásban, hogy a II. Be.-től eltérően a hatályos Be. már nem teszi általánosan kötelezővé hatósági tanú alkalmazását, csak bizonyos esetekben, és ugyanígy tesz az új kódex is. Szintén változás, hogy míg a II. Be.-ben a bizonyítási kísérlet a nevesített bizonyítási eszközök közé került, addig a hatályos Be.-ben bizonyítási eljárásként tekintünk rá, majd 2018. július 1-jétől az új kódexben bizonyítási cselekménnyé válik. Ennek leginkább

¹⁷ 1962. évi 8. tvr. a büntetőeljárásról.

¹⁸ 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról.

¹⁹ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

²⁰ 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól.

bizonyításelméletileg van nagy jelentősége, azonban várhatóan a végrehajtásra már nem lesz ekkora hatása.

Az empirikus kutatás is kitért arra, hogy a bizonyítási kísérlet végrehajtásban érintett nyomozók, vizsgálók hogyan tekintenek a szabályozásra, szükségesnek vélnék-e változtatásokat a jogi környezetben. Annak ellenére tartottam fontosnak feltenni a kérdést a kérdőívben, hogy az új kódex szövegezői megfelelőnek ítélték a bizonyítási kísérlet hatályos Be.-ben megfogalmazott szabályait. A válaszadók döntő többsége véli úgy a hatályos Be.-vel kapcsolatban, hogy valóban nincs szükség változtatásra. Volt, aki viszont kritikaként fogalmazta meg, hogy szükségszerűen szabályozza a Be. a bizonyítási kísérletet, például nincsenek pontosan meghatározva a bizonyítási kísérlet végrehajtásának körülményei, végrehajtási formái és eljárásjogi garanciái. A kitöltő szerint bár a Nyor. 40–43. §§-ai részletszabályokat tartalmaznak, ezeket és a további rendelkezéseket a Be.-ben kellene elhelyezni. Inkább értek egyet egy másik kitöltő véleményével, aki szerint nem a szabályozás minőségével és mennyiségével van gond, hanem inkább azzal, hogy nincs megfelelő tapasztalat, elegendő tudás a bizonyítási kísérlet végrehajtására, éppen ezért elméleti és gyakorlati oktatások során kellene megtanítani a bizonyítási cselekmény eredményes megtartásához szükséges fortélyokat. Ez szolgálhatná a végrehajtás egységesítését, amelynek hiányát többen is megjegyezték a kérdőívet kitöltők közül. A végrehajtás egységesítése persze nem azt jelenti, hogy ugyanarra a sémára épülne minden bizonyítási kísérletes ügy. Még az azonos típusú, egyszerűbb megítélésű ügyekben is jelentkeznek kisebb-nagyobb eltérések, nem beszélve a külső körülményekről, amelyek szintén befolyásoló tényezők.²¹

A magam részéről a részletszabályok elhelyezését a Be.-ben nem javasolom, azok a Nyor.-ban megfelelő helyen vannak. A garanciákkal kapcsolatban pedig azt lehet megállapítani, hogy a Be. által megfogalmazott garanciák a bizonyítási kísérlet esetén is adóttak, ugyanúgy, mint bármilyen más nyomozási vagy bírósági cselekménynél, így nem látom szükségét további garanciák nyújtásának specifikusan a bizonyítási kísérletre.

Az empirikus kutatás eredményei alapján levonható az a következtetés, hogy a bizonyítási kísérlet ritka alkalmazását nem a jogszabályi környezet indokolja, hiszen a kérdőívet kitöltők döntő hányada nem jelölt meg szabályozási aggályokat. Érdekes volt azt is megvizsgálni, hogy a nyomozók, illetve vizsgálók tudják-e, hogy a hatályos Be. hogyan definiálja a bizonyítási kísérletet. Ezen kérdés azt az eredményt hozta, hogy a büntetőügyekben eljáró nyomozók és vizsgálók általában ismerik a bizonyítási kísérlet mibenlétét, 135 vizsgálóból 25-en voltak azok, akik egyáltalán nem tudták meghatározni, hogy a Be. mit ért bizonyítási kísérlet alatt. A nyomozóknál jobb volt az arány, 185 főből 26 volt olyan, aki meg sem kísérelte meghatározni a bizonyítási kísérlet fogalmát. 159 nyomozóból 12 adott a Be.-törvényhez hű meghatározást, 147-en pedig saját szavaikkal egy-egy lényeges elemét emelték ki a bizonyítási kísérletnek. A vizsgálóknál 110-ből 11-nél köszönt vissza a bizonyítási kísérlet törvényi definíciója, és 99-en fogalmazták meg saját szavaikkal. Ezek a meghatározások (hasonlóan a nyomozók definiá-

²¹ Kovács (2001) 31.

lásához) elfogadhatók voltak a tekintetben, hogy érezni lehetett rajtuk, a kitöltő tudja, hogy mi az a bizonyítási kísérlet. A statisztika szempontjából torzító hatása lehet annak, hogy a kérdőívet nem felügyelet mellett töltötték ki, így nem zárható ki annak lehetősége, hogy valaki segítségül hívta a Be.-törvényt a kérdés megválaszolásához.

A bizonyítási kísérlet alkalmazását hátráltató tényezők

A legfőbb ok, hogy ritkán rendel el a nyomozó hatóság bizonyítási kísérletet, abban kereshető, hogy az ügyek többsége nem igényli az eljárási cselekményt.²² Vagyis nem merül fel olyan adat, amelyet a bűncselekmény rekonstruálása révén kellene megerősíteni vagy cáfolni, de az is előfordulhat, hogy igényelné az ügy az eljárási cselekményt, viszont elegendő bizonyíték áll rendelkezésre ahhoz, hogy bizonyítottnak lehessen tekinteni a tényállást, ezért feleslegesnek tűnik az elrendelése. Az ügytípusokat tekintve jellemzően bizonyítási kísérletes ügyek lehetnek a Btk.²³ XXII. fejezetében szabályozott közlekedési bűncselekmények, valamint az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények (Btk. XV. fejezet), továbbá a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények (Btk. XXXV. fejezet) és a vagyon elleni bűncselekmények (Btk. XXXVI. fejezet).

Emellett a bizonyítási kísérletes ügyekre jellemző, hogy a gyanúsított, illetve a tanú egymástól eltérő vallomást tesz, vagy az egyik vallomás ellentmond a mindennapi élet tapasztalatainak (abszurd állítás). Például a gyanúsított azt mondja kihallgatása során, hogy egyedül emelte át a kerítésten a páncélszekrényt. Az is jellemző, hogy gyakran „kiemelt” ügyekben kerül csak sor bizonyítási kísérletre, amikor is a nyomozó hatóság muszájból nem spórolhatja meg az ezzel járó többletmunkát és a többletköltségeket, nem beszélve az időről, amelyből szintén sokat igényel az eljárási cselekmény (a megszervezés, illetve a végrehajtás is hosszadalmas; utóbbinak az egyik legfőbb oka, hogy elvárt a részletes jegyzőkönyvezés). A bizonyítási kísérlet jellegétől függően számos feltételnek együttesen kell teljesülnie, hogy egyáltalán elrendelhető legyen. Elég csak az időjárás viszonyokra gondolni, ha például nyári időszakban lenne szükséges a télies környezet biztosítása.

A nyomozók, vizsgálók leterheltsége mellett az is gátolja a bizonyítási kísérlet elrendelését, hogy végrehajtása viszonylag nagy személyi apparátust és speciális tárgyi feltételeket igényel. Adott esetben szükség van segítőkre, akik berendezik a helyszínt stb., kell egy bűnügyi technikus, aki kezeli a kamerát, illetve készíti a fényképeket az eljárási cselekményről, szükség lehet egy hasonló autóra például, amelyben a baleset idején ült a terhelt, és egy kerékpárra, amely olyan, mint a sértett összetört kerékpárja. Ha a sértett megsebesült a baleset következtében, szükség van egy alkatilag is hasonló dublőrre, aki a ruházatát tekintve is olyan, mint a sértett volt a baleset idején. A bizonyítási kísérlet idejére le is kell zárni az utat, és mindezt olyan időjárás körülmények, fényviszonyok mellett kell tenni, amelyek jellemezték a baleset bekövetkeztét is.

²² Budaházi (2014) 187.

²³ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

Emellett gondoskodni kell az idézések (bizonyítási kísérletről függően terhelt, tanú, szakértő) és az értesítések (például tanú ügyvédje, terhelt védője) kiküldéséről, az időpont egyeztetéséről és a szakértők kirendeléséről. Bonyolíthatja az eljárási cselekmény szervezését, ha az ügyész, illetve a rendőri vezetők is részt kívánnak venni az eljárási cselekményen, de gondolhatunk arra az esetre is, amikor például a gyanúsított nem tud írni-olvasni, ezért még hatósági tanú igénybevételére is szükség van. Emellett számos teendő van még, csak a legfontosabbakat emeltem ki, amelyek jelzik, milyen okok miatt írta le a kérdőívet kitöltő nyomozók és vizsgálók nagy része, hogy túl bonyolult és hosszadalmas a bizonyítási kísérlet megszervezése, ezért ha tehetik, el sem rendelik.

Felléphetnek olyan problémák is, hogy például nem áll rendelkezésre megfelelő technikai eszköz (például kamera) az eljárási cselekmény rögzítésére, vagy ha van, a nyomozó hatóság tagja éppen a kamera miatt nem akarja, hogy sor kerüljön a bizonyítási kísérletre, mert úgy érzi, feszélyezné, ha kamerával örökítenék meg, miközben eljár, fél attól, hogy a lámpaláz miatt hibázna. A bizonyítási kísérlet ellen szól az a körülmény is, hogy az eljárási cselekményt általában külső helyszínen kell tartani, ezért szükség lehet szolgálati gépjárművekre a lebonyolításhoz, amelyek nem feltétlenül állnak rendelkezésre a kívánt számban. Bár igénybe vehetők dublőrök, vannak esetek, amikor a tanú vagy a gyanúsított együttműködése nélkül lehetetlenné válik a bizonyítási kísérlet eredményes végrehajtása. A gyakorlat azt mutatja, hogy ritka a dublőrök bevonása, inkább arra törekszik a nyomozó hatóság, hogy mindenki a saját szerepét játssza.

Az alábbi okok merülhetnek például fel, ami arra sarkallja a gyanúsítottat, hogy ne vegyen részt a bizonyítási kísérleten:

- lelepleződéstől való félelem;
- nem akar (újabb) terhelő bizonyítékot;
- ha nincs ott, nincs mit ellenőrizni;
- inkább megvárja a bizonyítási kísérlet eredményét, és attól függően változtat a vallomásán, ha szükségesnek látja;
- nem akar belezavarodni a mondandójába;
- kellemetlen számára, hogy mások is látják (főként, ha közterületen végzik, ahol nézelődők is lehetnek);
- védő tanácsára;
- a nyomozást kívánja nehezíteni;
- nem akarja újra megélni a cselekményt, amelyet elkövetett.

Míg a terheltknél ügye válogatja, hogy milyen a részvételi kedvük a bizonyítási kísérleten, addig a tanúknál inkább a részvétel a jellemző, köszönhetően annak, hogy főszabály szerint kötelező az aktív részvételük a bizonyítási kísérletben.

Ahogy a terheltknél, a tanúnál is felmerülhetnek okok, amelyek miatt úgy dönt, hogy nem vesz részt a kísérleten:

- lelepleződéstől való félelem;
- fél attól, hogy hozzátartozójára tenne közben terhelő vallomást;

- „nincs kedve részt venni rajta”;
- lelki okok miatt;
- külföldön tartózkodik;²⁴
- nem akar a gyanúsítottal újra találkozni, esetleg fél tőle;
- attól tart, hogy egy esetlegesen negatív eredményű bizonyítási kísérlet a szavahihe-
tőségét kérdőjelezné meg;
- nem akarja újra átélni a látottakat;
- nem biztos benne, hogy amit mondott, az a valóságnak megfelel, fél a tévedésé-
nek következményeitől, illetve szégyenérzete támadna, ha kiderülne, mégsem
közölt valós adatokat.

A legutóbbi oknál előfordulhat ugyanis, hogy például a szemtanú téved,²⁵ bár a kihallga-
táson a hozzá intézett kérdésekre igyeckszik a legjobb tudomása szerint válaszolni, en-
nek ellenére vallomása mégsem fedi a valóságot.²⁶ Az ő tévedése rossz megfigyelésből,
vagy visszaemlékezésből ered,²⁷ és ezt, miután kihallgatták, az idő múlásával elkezd
felismerni, egyre bizonytalanabbá válik, de esetleges tévedését nem kívánja leleplezni.

Végül meg kell említeni a kérdőívet kitöltők körében a leggyakrabban felhozott
okot, amely gátja a bizonyítási kísérlet elrendelésnek, ez pedig az a körülmény, hogy
sok nyomozó, illetve vizsgáló nem rendelkezik megfelelő szakmai tapasztalattal, ezért
egy általános félelem az újtól nem egyszer állja útját az elrendelésnek. Ezt csak tetőzi
a tapasztalattal rendelkezők azon benyomása, miszerint gyakran történik meg, hogy
ügyészi vagy bírói oldalról nem tulajdonítanak jelentőséget a bizonyítási kísérletnek,
csupán úgy tekintettek rá, mint az esemény, cselekmény, jelenség egyik lehetséges be-
következési módjára.

A bizonyítási kísérletes ügyek jellemzői

A már megjelölt bűncselekménykörökön belül is igen változatos a bizonyítási kísérlet
alkalmazási lehetősége. Gyakran tartanak például bizonyítási kísérlet keretében látha-
tósági vizsgálatot. Közlekedési balesetek nyomozásánál fontos kérdés lehet, hogy a bal-
esetnél a gépjárművezető láthatta-e a gyalogost vagy elsőbbség meg nem adásánál volt-e
takaró hatás (például reklámtábla), ami miatt a gyanúsított nem vehette észre a védett
útvonalon közlekedő kerékpárost. Nemcsak közlekedési balesetknél, hanem más bűn-
tetőügyekben is szükség lehet a láthatóság ellenőrzésére. Katona Géza például azt emeli
ki a Magda-ügy kapcsán, hogy bizonyítási kísérlettel vizsgálták, a tanú láthatta-e az is-
meretlen férfit olyan alaposággal, amely annak későbbi felismerését lehetővé tette.²⁸

²⁴ Budaházi (2015) 131.

²⁵ Dobos (1988) 25.

²⁶ Elek (2008) 23.

²⁷ Gyakorlati nyomozástan (1947) 37.

²⁸ Katona (1986) 97–98.

Személyazonosításra is szolgálhat a bizonyítási kísérlet. Rongálás büntette miatt indított büntetőeljárásban térfelügyelő kamerák alatt kellett elsétálnia a két feltételezett elkövetőnek ugyanúgy, ahogy korábban a kamera rögzíthette őket. Időtartam megállapítása is történhet kísérleti úton; az például, hogy bizonyos távolság megtételéhez mennyi idő szükséges.²⁹ Már az I. Bp. kommentárja is foglalkozott ezzel, hogy például meg kell határozni, lóháton, sebesen vágatva az egyik hely milyen messze van a másiktól.³⁰

Az empirikus kutatás és a szakirodalmi utalások is mutatják, hogy a bizonyítási kísérlet felhasználási köre igen széles, és az a következtetés is levonható, hogy a vizsgálati célok korszakokon átívelnek. Persze a körülmények változhatnak: míg a 19. században azt vizsgálták például, hogy mennyi időbe telik lóháton megtenni egy távolságot, ma már jellemzőbb, hogy autóval végzik a kísérletet, viszont a cél változatlan, az időtartam megállapítási igénye bármikor felmerülhet. Ugyanez a megállapítás más bizonyítási kísérletes céloknál is megfogalmazható.

Végrehajtási hibák, amelyek befolyásolhatják a bizonyítási kísérlet eredményét

Nem véletlenül nevezi Fenyvesi Csaba „veszélyskálája” veszélyesnek, ha a bizonyítási kísérlet alapján tévesen történik a kizárás, amely azt eredményezheti, hogy az elkövető elkerüli a felelősségre vonást.³¹ Emellett persze a hibák azt is okozhatják, hogy tévesen erősítik meg a személyre irányuló megalapozott gyanút, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy a nem bűnöst vonják felelősségre. A kérdőívet kitöltők válaszai alapján úgy tűnik, hogy a végrehajtói állomány csak ritkán vét nyomozási hibát, de azért voltak olyan válaszok is, amelyek pontosan mutatták, hogy azért mégiscsak elő-előfordulnak hibalehetőségek, amelyek kiküszöbölésére mindent meg kell tenni.

Például az alábbi helyzetek veszélyeztethetik a bizonyítási kísérlet eredményét:

- nincs előre megfelelően megtervezve a végrehajtás;
- a váratlan helyzetekre nem készülnek fel (például mi a teendő, ha elered az eső);
- pontatlan a bizonyítási kísérlet alapját képező szemlejegyzőkönyv;
- a bizonyítási kísérletről készülő jegyzőkönyv pontatlan, ezért a bíróság nem tudja figyelembe venni az eredményét;
- nem azzal az eszközzel hajtják végre a bizonyítási kísérletet, amivel a gyanúsított elkövette a cselekményt, és nem is hasonlít rá, amivel helyettesítették;
- a dublőr nem hasonlít a helyettesített személyre (más öltözet, testalkat, magasság stb.);
- nem törekszik a nyomozó hatóság arra, hogy azonos, de legalább hasonló körülményeket teremtsen, mint amelyek fennálltak a kérdéses esemény, cselekmény vagy jelenség bekövetkeztekor;
- nem készül videofelvétel;

²⁹ Bócz–Finszter (2008) 175.

³⁰ Balogh–Edvi–Vargha (1909) 107.

³¹ Fenyvesi (2014) 173.

- nem megfelelő módon rögzítik az eljárási cselekményt video- vagy fényképfelvétellel;
- elkezd esni az eső, és annak ellenére megtartják a bizonyítási kísérletet, hogy száraz idő volt a vizsgált esemény bekövetkeztekor;
- a nyomozó hatóság nem tárja fel a mentőkörülményeket (ki kellene zárni az elkövetőt, de nem teszi);
- a bizonyítási kísérlet vezetője nem megfelelően kommunikál, nem közli érthetően, hogy kinek mit kell csinálnia, illetve rossz helyre állítja az ügy szereplőit;
- az alanyt a nyomozó túlzottan irányítja, befolyásolja;
- a bizonyítási kísérlet végrehajtásának irányítása kicsúszik a hatóság kezéből;
- a bizonyítási kísérlet előtt nem hallgatják ki a gyanúsítottat, illetve a tanút, vagy kihallgatják ugyan, de nem hangoznak el a Nyor. 41. §-ban meghatározott kérdések;
- idő előtt rendelik el a bizonyítási kísérletet;
- garanciák sérülnek, ha kötelező értesítések maradnak el, és emiatt lehetősége sincs például a védőnek vagy a tanú ügyvédjének, hogy részt vegyen az eljárási cselekményen;
- tapasztalathiány, mert ritkán alkalmazzák a bizonyítási kísérletet, illetve túl sok a fiatal rendőr.

A bizonyítási kísérlet helye a büntetőeljáráásban

Az I. Bp. idejében, amikor még a bizonyítási kísérletre a szemle keretében került sor, azt a bírósági elrendelés és foganatosítás jellemezte. Angyal Pál az I. Bp. nyomán azt írja a bírói szemlééről, hogy „a bíróság rendeli el és az is foganatosítja és pedig az előkészítő eljárásban a vizsgálóbíró, illetőleg a vizsgálatot teljesítő járásbíró, (Bp. 118., 525. §§.), a tárgyalás szakában pedig az ítélebíró, illetőleg ennek kiküldött tagjai (Bp. 306. § 4. bek., 543., 544. §§.).”³² Az I. Bp. 98. § (2) bekezdése alapján a nyomozást teljesítő „rendőri hatóság” is elrendelhetette és foganatosíthatta, de ezt csak „halaszthatatlan szükség” esetében tehetette, és ilyenkor „de ilyenkor a szemlét teljesítő rendőri közeg nyilatkozata szerepelvén bizonyító eszközként, tulajdonképpen nem bírói szemlééről, hanem tanuvallomásról van szó.”³³ A II. Bp.-től kezdve a nyomozás során az ügyész, illetve a nyomozó hatóság, a tárgyalási szakban pedig a bíróság vált elrendelőjévé és foganatosítójává az eljárási cselekménynek. Helyét tekintve a hatályos Be. és az új Be. kódex alapján elmondható, hogy egyrészt a nyomozási fázisban van, annak felderítési, illetve vizsgálati szakaszában, másrészt a bírósági eljárásban is sor kerülhet rá, elsősorban az elsőfokú bírósági tárgyalás keretében, de arra is van példa, amikor a másodfokú bíróság tart bizonyítási kísérletet.

³² Angyal (1915–1917) 333.

³³ Angyal (1915–1917) 334.

Az empirikus kutatásba bevont nyomozók és vizsgálók szerint előnyösebb, ha a nyomozás során rendelik el a bizonyítási kísérletet, mert frissebbek a bűncselekmény elkövetéséhez kapcsolódó emlékek, élmények, és könnyebb például az azonos időjárási körülmény biztosítása (például télen történt a bűncselekmény, amikor havazott). A bizonyítási kísérlet céljától függ, hogy a nyomozás melyik részében érdemes végrehajtani. Ha hatósági feltételezés megerősítése vagy cáfolása a cél, akár a nyomozás kezdetén is sor kerülhet rá. Vallomásellenőrzés céljából tartott bizonyítási kísérlet esetén először ki kell hallgatni a tanút, illetve a gyanúsítottat, és csak utána kerülhet sor az eljárási cselekményre. Ebben az esetben akár már vizsgálati szakaszban is lehet az ügy (ha már van gyanúsított is), ami azt jelentheti, hogy már hosszabb ideje is folyhat a nyomozás. A vádemelési szakaszt is elérheti az ügy, amikor megteheti az ügyész, hogy még a vádemelés előtt bizonyítási kísérlet elvégzésére utasítja a nyomozó hatóságot. A bizonyítási kísérletes ügyek kis százalékában fordul ez elő, és ugyanez jellemzi az ügyészi utasításra a nyomozás során elrendelt bizonyítási kísérletek számát is, a legtöbben 1%-ra becsülték ennek arányát.

Bírósági főszakaszban, az elsőfokú tárgyaláson akkor kerülhet például sor bizonyítási kísérletre, ha a tárgyaláson merültek fel olyan új tények, körülmények, amelyeket ellenőrizni kell. Ez utóbbi is ok lehet, hogy a nyomozás során végrehajtott bizonyítási kísérlet eredménye, illetve végrehajtása értékelhetetlen, vagy nem egyértelmű a bíróság számára. A bíróság által elrendelt és végrehajtott bizonyítási kísérlet bizonyító ereje növekedhet azzal, hogy maga a bíróság végzi az eljárási cselekményt. Nem hiába hívja fel a figyelmet arra Nagy Lajos, hogy „a vallomásban foglalt egyes adatokat, illetőleg a jelenség megtörténtét vagy azzal összefüggésben a tanú észlelésének lehetőségeit és körülményeit – azonos feltételek megteremtése, illetőleg a cselekménynek a bíróság előtt történt lejátszása mellett – konkrét tények alapján ellenőrizze a bíróság”.³⁴

Záró gondolatok

Az új Be. kódex 2018-as hatálybalépése azt jelenti a bizonyítási kísérletnek, hogy megmaradhat önálló eljárási cselekménynek, amely ugyanúgy része lehet a nyomozásnak, mint az elsőfokú, illetve kivételesen a másodfokú bírósági tárgyalásnak. Bár a bizonyítási kísérletes ügyek száma csekély, az empirikus kutatás is alátámasztotta, hogy ennek ellenére indokolt a megtartása, mert ügyek sora igazolja, hogy a törvényesen és a krimináltaktika követelményeinek megfelelően végrehajtott bizonyítási kísérlet erősíti vagy gyengíti a nyomozó által felállított verziót, és vallomásellenőrzésre is alkalmas, amely mind-mind olyan tulajdonsága az eljárási cselekménynek, amely érveket jelenthet mellette. A tanulmányban rámutattam azokra az okokra is, amelyek nyomozási hibát szülhetnek, elég csak a téves kizárás vagy a téves vallomás megerősítésének jelenségére gondolni, amely kedvezőtlen esetben akár az ügyet is félreviheti. Ezekre

³⁴ Nagy (1966) 363.

a hibalehetőségekre folyamatosan figyelemmel kell lenni a bizonyítási kísérlet fogantatása során.

Kérdéses az is, hogy szükség van-e a bizonyítási kísérlet önállóságának megtartására. Az önállóság megszűnése egyrészt a visszatérést jelenthetné az I. Be. előtti jogszabályi megoldáshoz, amikor is a szemle keretében kerülhetett sor bizonyítási kísérletre, de gondolhatunk egy másik megoldásra is, a helyszíni kihallgatásra, amely voltaképpen magában foglalhatja a mostani gyakorlat szerint is a bizonyítási kísérletet. Meglátásom szerint a bizonyítási kísérlet mint önálló eljárási cselekmény beivódott a gyakorlatba, és a már felsorolt körülmények sem indokolják a változtatást, vagyis megfelelően teszi az új Be. kódex is, amikor önálló bizonyítási cselekményként nevesíti.

IRODALOMJEGYZÉK

- Angyal Pál (1915–1917): *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Budapest, Athenaeum.
- Nagy Lajos (1966): *Tanúbizonyítás a büntetőperben*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc (1909): *A Bünvádi perrendtartás magyarázata*. Második kötet. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.
- Bócz Endre – Finszter Géza (2008): *Kriminálisztika joghallgatóknak*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó.
- Budaházi Árpád (2014): Bizonyítási kísérlet a büntetőeljárás szolgálatában. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV.*
- Budaházi Árpád (2015): Bizonyítási kísérlet a felderítésben és a bizonyításban. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI.*
- Dobos János (1988): *Kis nyomozástan*. Budapest, BM Könyvkiadó.
- Elek Balázs (2008): *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban*. Debrecen, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft.
- Fenyvesi Csaba (2008): *Szembesítés. Szemtől szembe a bűnügyekben*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Fenyvesi Csaba (2009): *Kihallgatási taktika*. Egyetemi jegyzet a Kriminálisztikai Szakirányú Továbbképzési Szak hallgatói számára. Pécs, PTE ÁJK.
- Fenyvesi Csaba (2014): *A kriminálisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Fenyvesi Csaba (2017): A bizonyítási kísérlet és a hit. *Iustum Aequum Salutare*, 13. évf. 1. sz. 99–106.
- Gyakorlati nyomozástan* (1947). Budapest, Magyar Államrendőrség Országos Szaktanulmányi Felügyelője.
- Katona Géza (1977): *Bizonyítási eszközök a XVIII-XIX. században. A kriminálisztika magyarországi előzményei*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Katona Géza (1986): Még egyszer Magda János bűnügyéről. *Belügyi Szemle*, 24. évf. 8. sz. 96–104.
- Kovács Gyula (2001): *A bűnügyi vizsgálati munka tervezése, szervezése és ellenőrzése*. Tansegédlet a rendészeti vezetővé, illetve mestervezetővé képzés VI. modul 2.3. almoduljához. Budapest, ORFK.
- Szabóné Nagy Teréz (1985): *A büntető igazságszolgáltatás hatékonysága*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

Szalay László (1990): A beismerésről, a tanúvallomásra és az esküdtszékről (1841). In Révész T. Mihály szerk.: *Büntető eljárásjogtudományi szemelvénygyűjtemény I. 1819–1867*. Budapest, Tankönyvkiadó.

Szokolay István (1845): *Büntetőjogtan a codificatio és tudomány legújabb elvei szerint, különösen bíráink és ügyvédeink számára*. Pest.

Tremmel Flórán – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor (2005): *Kriminológia Tankönyv és Atlasz*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.

Zierer Ildikó (2014): *A bizonyítási eljárások és azok végrehajtásának gyakorlati tapasztalatai*. TDK-dolgozat. Budapest, NKE RTK.

ABSTRACT

Reconstruction in View of an Empirical Research

BUDAHÁZI Árpád

Although rarely applied, reconstruction has a significant role in criminal procedure. The study's basis is formed by a questionnaire-based empirical research conducted among 320 detectives about the experiences in the detective's work in connection with reconstruction. Also, the reason of its rare presence and the investigative mistakes during its adoption are discussed.

Keywords: *reconstruction, investigation, criminal procedure, trial, investigator*